

Wyrok z dnia 16 czerwca 2005 r.

I UK 335/04

Rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, będący jednocześnie wspólnikiem spółki jawnej, nie ma po dniu 1 stycznia 2003 r. prawa wyboru ubezpieczenia społecznego na podstawie art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) i podlega ubezpieczeniu społecznemu na podstawie art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.).

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 czerwca 2005 r. sprawy z odwołania Jerzego D. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w A. o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 września 2004 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił apelację wnioskodawcy Jerzego D. od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 maja 2004 r. [...].

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Suwałkach wyrokiem z 4 maja 2004 r. [...] oddalił odwołanie Jerzego D. od decyzji organu rentowego - Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w A. z 3 lutego 2004 r., stwierdzającej ustanie od 1 kwietnia 2004 r. rolniczego ubezpieczenia społecznego w stosunku do Jerzego D. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca od 28 lipca 2003 r. prowadzi działalność gospodarczą w formie spółki jawnej. Ponieważ takiej działalności nie można uznać za pozarolniczą

działalność gospodarczą w rozumieniu art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, organ rentowy uznał, że wnioskodawca podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony od 1 grudnia 1991 r. do 31 grudnia 1996 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. W dniu 27 marca 1997 r. złożył oświadczenie, że od 1 stycznia 1997 r. chce podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z uwagi na fakt prowadzenia gospodarstwa rolnego o powierzchni 4,91 ha. Decyzją z 14 kwietnia 1997 r. KRUS stwierdziła fakt podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 stycznia 1997 r. Na podstawie odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego Sąd ustalił, że 28 lipca 2003 r. została zarejestrowana spółka jawna pod firmą „M.” D. Zakład Przetwórstwa Zbożowego w M.

W tym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji stwierdził, iż przepis art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników wszedł w życie 1 lipca 1997 r. i na jego podstawie Jerzy D. nie miał prawa wyboru rolniczego ubezpieczenia społecznego, albowiem opłacał składki tylko przez dwa kwartały, a wcześniej też prowadził działalność gospodarczą. Ponadto, zdaniem Sądu, w oparciu o przepis art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych odwołujący się powinien podlegać obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalno-rentowym dla osób prowadzących pozarolniczą działalność wraz z osobami z nimi współpracującymi. Z przepisu art. 8 ust. 6 pkt 4 powołanej ustawy wynika, że między innymi wspólnicy spółki jawnej są osobami prowadzącymi działalność pozarolniczą. W ocenie Sądu pierwszej instancji pojęcie „prowadzenia działalności pozarolniczej” jest szersze od pojęcia pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej i innych przepisów szczególnych. Przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zawiera pojęcia „prowadzenie działalności pozarolniczej”, lecz operuje pojęciem „pozarolniczej działalności gospodarczej”, które znaczeniowo pokrywa się z brzmieniem określenia art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. W określeniu tym nie mieszczą się osoby będące wspólnikami spółek wymienionych w art. 8 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wyodrębnione jako grupa prowadząca działalność pozarolniczą. W konkluzji Sąd Okręgowy uznał, że skoro Jerzy D. jest wspólni-

kiem spółki jawnej, to z tego tytułu podlega ubezpieczeniom określonym ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, mimo prowadzenia gospodarstwa rolnego o powierzchni większej niż 1 ha przeliczeniowy.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Jerzy D., domagając się uznania, że podlega rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że Sąd błędnie uznał, iż art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników zaczął obowiązywać 1 lipca 1997 r., podczas gdy faktycznie miało to miejsce 1 stycznia 1997 r. Nadto skarżący wskazał, że od 1991 r. prowadzi taką samą działalność gospodarczą, a jedynie z racji wielkości obrotów został zmuszony do zarejestrowania spółki jawnej, co nastąpiło 23 stycznia 2002 r.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń w Białymstoku wyrokiem z 7 września 2004 r. [...] zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i poprzedzającą go decyzję Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w A. z 3 lutego 2004 r. i ustalił, że Jerzy D. nadal podlega rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu od 1 kwietnia 2004 r.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego narusza art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że możliwość wyboru przez rolnika prowadzącego równocześnie działalność gospodarczą jednego z dwóch systemów ubezpieczenia wprowadzono dopiero ustawą z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. Nr 124, poz. 585 ze zm.), poprzez dodanie art. 5a. Przepis ten obowiązuje od 1 stycznia 1997 r. Jerzy D. od 14 grudnia 1992 r. prowadzi działalność rolniczą (jest współwłaścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 3,91 ha przeliczeniowego). Od 10 grudnia 1991 r. odwołujący się podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. W dniu 27 marca 1997 r. złożył oświadczenie, że chce podlegać rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego Sąd Apelacyjny stwierdził, że od 1 stycznia 1997 r. odwołującemu się jako rolnikowi prowadzącemu jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą przysługiwało prawo wyboru systemu ubezpieczenia społecznego. Zgodnie z decyzją KRUS z 14 kwietnia 1997 r. wnioskodawca podlegał rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu od 1 stycznia 1997 r.

W dniu 23 stycznia 2002 r. została wpisana do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym Sądu Rejonowego w Białymstoku spółka jawna „M.”

D. Zakład Przetwórstwa Zbożowego w M., której współnikiem jest Jerzy D. Z odpisu z rejestru przedsiębiorców dotyczącego wskazanej spółki wynika, że przedmiotem jej działalności jest między innymi wytwarzanie produktów przemiału zbóż, działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych, towarowy transport drogowy pojazdami specjalizowanymi i uniwersalnymi. Przedmiotem działalności spółki jawnej, której współnikiem jest wnioskodawca, jest prowadzenie działalności gospodarczej w celu zarobkowym. Zgodnie z definicją spółki jawnej zawartą w art. 22 § 1 Kodeksu spółek handlowych, spółką jawną jest spółka osobowa, która prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, a nie jest inną spółką handlową. Spółka jawna jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji błędnie uznał, że wnioskodawca nie ma prawa wyboru rolniczego ubezpieczenia społecznego na podstawie art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ nie prowadzi „pozarolniczej działalności gospodarczej”, a „działalność pozarolniczą” wymienioną w art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, według którego pojęcie „pozarolniczej działalności” użyte w art. 8 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest szersze od pojęcia „osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą”, o której stanowi art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy, ponieważ to drugie pojęcie wchodzi w zakres pierwszego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego przepis art. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych należy interpretować nie w jego literalnym brzmieniu, ale w odniesieniu do regulacji całego systemu prawa. W związku z tym uwagi wymaga, że spółka jawna, której współnikiem jest odwołujący się, jest przedsiębiorcą, który zawodowo we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą (art. 2 ust. 1 i 2 Prawa o działalności gospodarczej).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, analiza treści art. 22 k.s.h. prowadzi do wniosku, że współnicy spółki jawnej nie są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność. Pod rządami Kodeksu handlowego, obowiązującego do 31 grudnia 2000 r., istniała podstawa do przeciwnego poglądu. Oparty on był na fakcie prowadzenia przez spółkę jawną (i komandytową) przedsiębiorstwa we wspólnym imieniu wspólników i pod wspólną firmą. W obecnym stanie prawnym, pod rządami Kodeksu spółek

handlowych, spółka jawna nie posiada wyżej wskazanych cech - jest ona handlową spółką osobową, prowadzącą przedsiębiorstwo we własnym imieniu i pod własną firmą. Ustawodawca w art. 8 ust. 6 pkt 4, dodanym przez art. 1 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 241, poz. 2074), zmieniającej ustawę z dnia 3 października 1998 r. z dniem 1 stycznia 2003 r., wbrew treści art. 22 k.s.h. uznał wspólnika spółki jawnej za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność.

Sąd Apelacyjny, odwołując się do poglądów doktryny (komentarza do art. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej autorstwa Mariana Zdyba: „Prawo działalności gospodarczej”, Kraków, 2000 r.) stwierdził, że wskazane w tej ustawie właściwości działalności gospodarczej można dookreślić wskazując inne istotne jej elementy. Sąd Apelacyjny powołał się także na orzecznictwo Sądu Najwyższego, który sformułował specyficzne cechy działalności gospodarczej, mianowicie: a) zawodowy (a więc stały) jej charakter, b) związana z nią powtarzalność podejmowanych działań, c) podporządkowanie zasadzie racjonalnego gospodarowania, d) uczestnictwo obrocie gospodarczym. Według Sądu Apelacyjnego za rozszerzającą wykładnią pojęcia „działalności gospodarczej” przemawia potrzeba zachowania przejrzystości konstrukcji prawnej. „Jest ona najszersza wtedy, kiedy przyjmuje się klauzulę, że wszelkie wątpliwości tłumaczyć należy na rzecz zasady, iż jest to działalność gospodarcza.”

Sąd uznał, że skoro przepis art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. wskazuje wspólnika spółki jawnej jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność, to w niniejszej sprawie należy stwierdzić, że wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej. Konsekwentnie należało uznać, że odwołujący się jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą w rozumieniu art. 5a ustawy z 20 grudnia 1990 r., a to oznacza, że miał on prawo wyboru systemu ubezpieczenia społecznego.

Kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając powyższy wyrok w całości. Kasację oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) w wyniku uznania, że odwołujący się Jerzy D., będący wspólnikiem

spółki jawnej, ma prawo wyboru ubezpieczenia na podstawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Jako okoliczność uzasadniająca rozpoznanie kasacji, skarżący wskazał istotne zagadnienie prawne dotyczące ustalenia, czy wspólnik spółki jawnej jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą. W ocenie skarżącego rozstrzygnięcie tego zagadnienia prawnego jest istotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, a także innych podobnych spraw, albowiem art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 2 maja 2004 r.) daje prawo wyboru ubezpieczenia rolnikowi lub domownikowi rolnika, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie przez co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą, nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym.

Treść art. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.), obowiązującego w dacie wydawania decyzji przez organ rentowy, wskazuje jednoznacznie, że przedsiębiorcą, a więc osobą prowadzącą działalność gospodarczą, jest osoba fizyczna, osoba prawna oraz niemająca osobowości prawnej spółka prawa handlowego, która zawodowo, we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą. Wspólnik spółki jawnej nie jest więc, w ocenie organu rentowego, osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, gdyż przedsiębiorcą jest spółka. Tym samym do wspólnika spółki jawnej nie może mieć zastosowania art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i powinien on podlegać ubezpieczeniu społecznemu w ZUS na mocy art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania wnioskodawcy od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w Augustowie z dnia 3 lutego 2004 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Spór dotyczył interpretacji art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w brzmieniu obowiązującym w czasie ocenianych zdarzeń i w dacie podjęcia przez organ rentowy zaskarżonej do sądu decyzji.

Pierwszy z tych przepisów - art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r. włącznie) - stanowił, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu; przy czym rolnik lub domownik może podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złoży Zakładowi (Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych) lub Kasie (Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego) oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach.

Z kolei drugi z tych przepisów - art. 8 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2003 r.) - przewiduje, że za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się: 1) osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, 2) twórcę i artystę, 3) osobę prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu, 4) wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej. Przepis art. 8 ust. 6 ma przy tym związek z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi.

Przytoczona treść relewantnych przepisów pozwala na stwierdzenie, że pierwszy z nich posługuje się pojęciem osoby (będącej rolnikiem) „podejmującej pozarolniczą działalność gospodarczą”, drugi natomiast pojęciem „osoby prowadzącej pozarolniczą działalność”, przy czym to ostatnie pojęcie obejmuje także „osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych” (art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) oraz „wspólników spółki jawnej” (art. 8 ust. 6 pkt 4 tej ustawy) jako kategorię odrębną od kategorii „osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych”, skoro ustawodawca dokonuje wyraźnej dystynkcji między „osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie

przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych” (art. 8 ust. 6 pkt 1) oraz „wspólnikami spółki jawnej” (art. 8 ust. 6 pkt 4).

W przedstawionym stanie normatywnym oceny wymagało, czy wnioskodawca (ubezpieczony) będący jednocześnie rolnikiem (posiadającym i prowadzącym gospodarstwo rolne) z chwilą uzyskania statusu prawnego wspólnika spółki jawnej mógł nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników (na podstawie art. 5a zdanie pierwsze ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), czy też z mocy prawa - jako osoba podejmująca pozarolniczą działalność w rozumieniu art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (a ściślej: jako osoba podejmująca działalność pozarolniczą, która jednocześnie nie była pozarolniczą działalnością gospodarczą prowadzoną na podstawie przepisów o działalności gospodarczej) - podlegał obowiązkowo powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu (zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Słusznie zwrócił Sąd Apelacyjny uwagę na to, że kluczowe znaczenie miało rozstrzygnięcie zagadnienia, jaki jest zakres znaczeniowy użytych w powołanych na wstępie przepisach (art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz art. 8 ust. 6 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) pojęć „osoby podejmującej pozarolniczą działalność gospodarczą” oraz „osoby prowadzącej pozarolniczą działalność” (która nie jest przy tym jednocześnie pozarolniczą działalnością gospodarczą).

Wspólnik spółki jawnej jest uważany za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność na mocy art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jednak nie jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej (w odniesieniu do podlegającego ocenie prawnej stanu faktycznego - na podstawie art. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej), gdyż taką osobą jest spółka jawna, a nie jej wspólnik. Zgodnie z art. 2 ustawy Prawo działalności gospodarczej działalność gospodarczą w rozumieniu tej ustawy prowadzi przedsiębiorca, a przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna oraz niemająca osobowości prawnej spółka prawa handlowego, która zawodowo we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą; za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Przytoczona definicja przedsiębiorcy w konfrontacji z pojęciem „osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodar-

czej” (w rozumieniu art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) albo „osoby podejmującej pozarolniczą działalność gospodarczą” (według art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) wyklucza z kręgu osób podejmujących lub prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą wspólnika spółki jawnej, ponieważ to nie on, lecz spółka jawna, której jest współnikiem, prowadzi zawodowo we własnym imieniu działalność gospodarczą.

Z powyższych rozważań wynika, że wnioskodawca Jerzy D. mógł być uznany za przedsiębiorcę dopóty, dopóki był współnikiem spółki cywilnej (pozwalał na to art. 2 ust. 3 Prawa działalności gospodarczej). Z chwilą przekształcenia prowadzonej przez niego spółki cywilnej w spółkę jawną i zarejestrowania spółki jawnej w Krajowym Rejestrze Sądowym wnioskodawca utracił jako osoba fizyczna status przedsiębiorcy (osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą we własnym imieniu), ponieważ przedsiębiorcą (osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą we własnym imieniu) stała się spółka jawna. Z tą chwilą wnioskodawca przestał podlegać wynikającemu z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dobrodziejstwu kontynuowania ubezpieczenia w systemie ubezpieczenia społecznego rolników (ze względu na jednoczesny status prawny rolnika posiadającego i prowadzącego gospodarstwo rolne) i zaczął podlegać powszechnemu systemowi ubezpieczenia społecznego. Wspólnicy spółki jawnej, jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność w rozumieniu art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, od 1 stycznia 2003 r. podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i nie przysługuje im prawo wyboru ubezpieczenia, jakie przysługuje rolnikom podejmującym prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Organ rentowy (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w A.) prawidłowo stwierdził w stosunku do ubezpieczonego (Jerzego D.) ustalenie ubezpieczenia społecznego rolników z mocy ustawy, powołując jako podstawę prawną decyzji art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i argumentując swoje stanowisko tym, że prawo wyboru ubezpieczenia na podstawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników mają jedynie osoby (rolnicy) prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, a taką osobą nie jest ubezpieczony jako wspólnik spółki jawnej. Działalność gospodarczą prowadzi bowiem spółka jawna a nie jej wspólnik.

Wymagający rozstrzygnięcia problem prawny, sprowadzający się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, który podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, mógł z chwilą uzyskania statusu wspólnika spółki jawnej, prowadzącej działalność gospodarczą, podlegać nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników, czy też uprawnienie to tracił z mocy prawa na rzecz podlegania powszechnemu systemowi ubezpieczenia społecznego, a nawet szerzej - czy rolnik prowadzący gospodarstwo rolne i będący jednocześnie wspólnikiem spółki jawnej miał przed 1 maja 2004 r. prawo dokonania wyboru systemu ubezpieczenia społecznego (wyboru między powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych i systemem ubezpieczenia społecznego rolników) na podstawie art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, został prawidłowo rozwiązany w zaskarżonej do Sądu Okręgowego decyzji organu rentowego. Wnioskodawca jest rolnikiem (posiada i prowadzi gospodarstwo rolne), ale jednocześnie jest wspólnikiem spółki jawnej. Podleganie określonymu systemowi ubezpieczenia społecznego (w tym przypadku systemowi powszechnemu, a nie systemowi ubezpieczenia rolników) jest w jego sytuacji prawnej zdeterminowane faktem pozostawania wspólnikiem spółki jawnej. Do takiego wniosku prowadzi nie tylko językowa wykładnia wchodzących w grę przepisów obydwu ustaw o ubezpieczeniu społecznym (art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), lecz także wykładnia systemowa, jednak rozumiana inaczej niż przyjął to Sąd Apelacyjny.

Sąd Apelacyjny odwołał się do poglądów doktryny prawa gospodarczego publicznego (tak należy rozumieć powołanie się na komentarz do ustawy Prawo działalności gospodarczej) albo szerzej - do systemu prawa gospodarczego (tak należy rozumieć wnioski prawnicze wyciągnięte z treści art. 22 k.s.h.). To rozumowanie doprowadziło do tezy o konieczności zastosowania rozszerzającej wykładni pojęcia „prowadzenie działalności gospodarczej”, ponieważ „wszelkie wątpliwości należy tłumaczyć na rzecz zasady, iż jest to działalność gospodarcza”. Ten ostatni, nie do końca umotywowany pogląd, należy - jak się wydaje - rozumieć w ten sposób, że Sąd Apelacyjny przypisał prowadzenie działalności gospodarczej nie tylko spółce jawnej (który to podmiot prawa z pewnością działalność taką prowadzi), ale również poszczególnym wspólnikom spółki jawnej (co już wcale nie jest takie oczywiste, ponieważ według definicji przedsiębiorcy zawartej w Prawie działalności gospodarczej działalność gospodarczą jako przedsiębiorca prowadzi spółka jawna a nie jej współ-

nicy). Tymczasem, w rozpoznawanej sprawie wymagające rozstrzygnięcia kwestie dotyczyły nie tego, czy wspólnik spółki jawnej prowadzi we własnym imieniu działalność gospodarczą (niezależnie od tego, że niewątpliwie działalność taką prowadzi spółka jawna, której jest wspólnikiem), lecz tego, jakiemu systemowi ubezpieczenia społecznego wspólnik spółki jawnej podlega. Wykładnia systemowa - dokonywana w obrębie prawa ubezpieczeń społecznych - prowadzi do wniosku, że powszechny system ubezpieczenia społecznego ma pierwszeństwo przed systemem szczególnym, jakim jest system ubezpieczenia społecznego rolników. Wszelkie wątpliwości - jeżeli by się takie pojawiły - należy zatem tłumaczyć na rzecz zasady podlegania powszechnemu systemowi ubezpieczenia społecznego. Rozpoznawana sprawa powinna być rozstrzygnięta w oparciu o zasady obowiązujące w prawie ubezpieczeń społecznych.

Przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do 1 maja 2004 r. włącznie) stanowił, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie przez co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą, nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu. Z przepisu tego wynikało, że prawo dokonania wyboru systemu ubezpieczenia dotyczy rolników podejmujących pozarolniczą działalność gospodarczą. Takim rolnikiem nie jest odwołujący się, gdyż jako wspólnik spółki jawnej nie jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, a więc od 1 stycznia 2003 r. podlega powszechnemu ubezpieczeniu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność (w rozumieniu art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), ale nie pozarolniczą działalność gospodarczą.

Pojęcie osób prowadzących pozarolniczą działalność jest pojęciem szerszym od pojęcia osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Wynika to jednoznacznie z treści art. 8 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność są: 1) osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, 2) twórcy i artyści, 3) osoby prowadzące działalność w zakresie wolnego zawodu, 4) wspólnicy jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnicy spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej. Skoro w punkcie 4 przytoczonego przepisu wymieniono wspólników spółki jawnej, to oznacza, że osoby będące wspólnikami spółki jawnej nie są - w ro-

zumieniu tej ustawy - osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, które wymienia punkt 1 przepisu. Oznacza to, że obydwie te kategorie osób podlegających ubezpieczeniu powszechnemu - osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej z jednej strony oraz wspólnicy spółki jawnej z drugiej - traktowane są jako kategorie oddzielne, co ma znaczenie dla wykładni art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że odwołujący się - jako jednocześnie rolnik posiadający i prowadzący gospodarstwo rolne oraz wspólnik spółki jawnej - nie miał poczynając od 1 stycznia 2003 r. prawa wyboru ubezpieczenia społecznego na podstawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a wyrok Sądu Apelacyjnego ustalający, że wnioskodawca, będący wspólnikiem spółki jawnej, podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników narusza wskazane przepisy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy zmienił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 393¹⁵ k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego.

=====